

Випуск 72

# Держава і право



Збірник затверджено Міністерством освіти і науки України  
як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати  
дисертаційних досліджень

Збірник включено до міжнародної наукометричної бази  
*Index Copernicus international* (Варшава, Польща). Статті збірника  
привірюються до публікацій у зарубіжних фахових виданнях

Редакційна колегія

Шемшученко Ю. С. – доктор юридичних наук, академік НАН України (голова редколегії);  
Кресіна І. О. – доктор політичних наук (головний редактор); Акуленко В. І. – доктор юридичних наук;  
Андриїко О. Ф. – доктор юридичних наук; Бабкін В. Д. – доктор юридичних наук; Батанов О. В. – док-  
тор юридичних наук; Батлер Уільям Елліот – доктор юридичних наук, іноземний член НАН Украї-  
ни (США); Гелосоп Г. В. – доктор політичних наук (Європейський університет, м. Санкт-Петербург, РФ);  
Горбатенко В. П. – доктор політичних наук; Денисов В. Н. – доктор юридичних наук; Кваша О. О. – док-  
тор юридичних наук; Коваленко А. А. – доктор політичних наук; Костенко О. М. – доктор юридичних  
наук; Кресін О. В. – кандидат юридичних наук; Култич П. Ф. – доктор юридичних наук; Лойко Л. І. –  
доктор політичних наук; Малишева Н. Р. – доктор юридичних наук; Натребельний В. П. – кандидат  
юридичних наук; Оніщенко І. Г. – доктор політичних наук; Оніщенко Н. М. – доктор юридичних наук;  
Пархоменко Н. М. – доктор юридичних наук; Прилуцький С. В. – доктор юридичних наук;  
Сіренко В. Ф. – доктор юридичних наук, член-кореспондент НАН України; Скриптюк О. В. – доктор  
юридичних наук; Тимченко Г. П. – доктор юридичних наук; Усенко І. Б. – кандидат юридичних наук;  
Хуторян П. М. – доктор юридичних наук; Шкляр Л. Є. – доктор політичних наук; Ющик О. І. – доктор  
юридичних наук

Д 36 Держава і право : Збірник наукових праць. Серія Юридичні науки. Випуск 72 /  
Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К. : Вид-во «Юри-  
дична думка», 2016. – 514 с.

У збірнику висвітлюються актуальні питання теорії та історії держави і права, державного  
управління, адміністративного, конституційного, міжнародного, цивільного і підприємницького,  
аграрного та екологічного права, кримінології, кримінального і кримінально-процесуального  
права.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів і студентів, усіх, хто прагне отримати  
знання з юридичних наук.

Адреса редакції

01601, Київ, вул. Трьохсвятительська, 4, к. 211  
Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України  
тел. 279-73-96, факс 278-54-74

ISSN 1563-3349

© Інститут держави і права  
ім. В.М. Корецького НАН України, 2016  
© Видавництво «Юридична думка», 2016

Розділ 1

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

УДК 340.1

Н. М. ОНИЩЕНКО

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОСТІ:  
ДЕЯКІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ

*Стаття присвячена науковому аналізу явища «соціальна полі-  
тика», її сутнісному наповненню в умовах формування та розвитку  
громадянського суспільства.*

*Окремий вектор розгляду присвячений моделям соціальної полі-  
тики, їх становленню та відображенню в конкретних правових та  
державних системах. Певна увага приділена групі принципів, що на  
рогжуд автора рельєфно відображають новели сучасної соціальної  
політики, а також задачам соціальної політики сьогодення в Україні.*

*Ключові слова: політика, соціальна політика, моделі соціальної  
політики, принципи соціальної політики, громадянське суспільство,  
франтологія.*

**Онищенко Н.Н. Социальная политика современности: не-  
которые подходы к изучению**

*Статья посвящена научному анализу явления «социальная по-  
литика», ее сущностному наполнению в условиях формирования и  
развития гражданского общества.*

© ОНИЩЕНКО Наталья Николаевна – доктор юридичних наук, професор,  
завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В. М. Ко-  
рецького НАН України, Заслужений юрист України, академік НАПрН України

<b>Розділ 4. Адміністративне право</b>	
<i>Брулевич В. В.</i> Принципи адміністративно-правового регулювання безпечності та якості харчових продуктів .....	2
<i>Келемен М. І.</i> Класифікація адміністративно-правових форм участі публічної адміністрації та громадськості у процесі прийняття екологічно значущих рішень .....	2
<i>Ходак Є. С.</i> Нормативно-правові аспекти виведення неплатоспроможного банку з ринку .....	2
<b>Розділ 5. Цивільне, підприємницьке та господарське право</b>	
<i>Короєд С. О.</i> Конвенція судового перегляду рішень юрисдикційних органів у цивільному судочинстві .....	2
<i>Курило М. П.</i> Моделі апеляції в цивільному, господарському та адміністративному судочинстві: окремі аспекти проблеми .....	2
<i>Ляшенко О. В.</i> Поняття спеціальних (вільних) та інших видів економічних зон .....	2
<i>Ятченко Є. О.</i> Окремі аспекти приведення до виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу в Україні .....	2
<i>Піляй А. О.</i> Щодо необхідності застосування відбитку печатки при засвідченні вірності копій (фотокопій) та копій з копій документів та виписок з них .....	2
<b>Розділ 6. Трудове право</b>	
<i>Боева О. С.</i> Конкретизація дефініції «трудовий спір» – крок до ефективного судового захисту трудових прав .....	2
<b>Розділ 7. Земельне право</b>	
<i>Кобецька Н. Р.</i> Суть та особливості дозвільних процедур у відносинах використання природних ресурсів .....	2
<i>Костенко С. О.</i> Аналіз правового забезпечення здійснення аграрної політики в Україні .....	2
<i>Бахуринська М. М.</i> Правові питання використання окремих земель сільськогосподарського призначення для потреб державно-приватного партнерства .....	2
<i>Маленко Я. В.</i> Засади європейської політики щодо регулювання територіального планування для збереження довкілля: досвід для України .....	2

<b>Розділ 8. Кримінальне право, кримінальний процес та криміналістика</b>	
<i>Тимошенко В. І.</i> Криміналізація суспільства як форма інномії .....	398
<i>Культенко О. В., Шафут В. Б.</i> Цінність життя громадянина США та встановлена вартість середньостатистичного життя людини в Україні на методикою аналізу даних у судових рішеннях .....	410
<i>Головчук В. А.</i> Актуальні питання складу завідомо незаконного затримання, приводу, домашнього арешту або тримання під вартою .....	420
<i>Нікітенко В. М.</i> Поняття фальсифікації доказів у кримінальному провадженні .....	435
<i>Горбаченко П. А.</i> Визначення предмета контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів .....	449
<i>Тертична А. А.</i> Проблеми правової природи інформаційних листів Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ .....	462
<b>Розділ 9. Міжнародне право і порівняльне правознавство</b>	
<i>Орловський Б. М.</i> Порівняльно-правовий аналіз виключної необхідної оборони у кримінальному законодавстві зарубіжних країн .....	473
<i>Фединяк Г. С.</i> Розвиток конвенцій з питань сімейних правовідносин .....	485
<b>Розділ 10. Наукове життя</b>	
<i>Скрипнюк О. В.</i> 20 років в європейському конституційному просторі: здобутки, проблеми реалізації та перспективи модернізації Конституції України .....	495

proved to perform effective judicial protection of labor rights. In particular, it is proposed: 1) to include the corresponding article in the Labor Code of Ukraine: "The terms which are used in the Code of the basic concepts would be defined taking into account both theoretical developments and the judicial practice; 2) to fix with the certain legal rules the definitions: "individual labor dispute" and "collective labor dispute (conflict)".

**Key words:** labor rights, labor dispute, judicial protection, jurisdiction.

## Розділ 7

## ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО

UDC 346.7/349.6:504.062.2

Н. Р. КОБЕЦЬКА

СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДОЗВІЛЬНИХ ПРОЦЕДУР  
У ВІДНОСИНАХ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

*Аналізується розуміння процедури видачі, анулювання, перетворення документів дозвільного характеру, що посвідчують право на використання природних ресурсів. Систематизовані характеристики такої діяльності, особливості, що впливають із її адміністративно-правового розуміння та враховують природоресурсну сферу застосування. На підставі аналізу наявних у науковій літературі підходів до розуміння інститутів «адміністративний процес», «адміністративна процедура», «дозвільна процедура», «дозвільне провадження» автор виводить ключові підходи до розуміння суті і місця дозвільних процедур у відносинах природокористування. Особливості дозвільних процедур характеризуються з деталізацією їх стосовно сфери, яка розглядається. Зосереджується увага на новітніх законодавчих положеннях щодо організації видачі документів дозвільного характеру, системі дозвільних органів, етапах дозвільної процедури.*

© КОБЕЦЬКА Надія Романівна – кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри трудового, екологічного та аграрного права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

**Ключові слова:** використання природних ресурсів; дозвільна процедура; природоресурсні дозволи; дозвільна процедура у відносинах використання природних ресурсів; стадії дозвільної процедури.

**Кобецкая Н. Р. Сущность и особенности разрешительных процедур в отношениях использования природных ресурсов**

Анализируется понимание процедуры выдачи, аннулирования, переоформления документов разрешительного характера, которые удостоверяют право на использование природных ресурсов. Систематизированы характеристики такой деятельности, особенности, вытекающие из ее административно-правового понимания с учетом природоресурсной сферы применения. На основании анализа имеющихся в научной литературе подходов к пониманию институтов «административный процесс», «административная процедура», «разрешительная процедура», «разрешительное производство» автор выводит ключевые подходы к пониманию сущности и места разрешительных процедур в отношениях природопользования. Особенности разрешительных процедур характеризуются с детализацией их относительно рассматриваемой сферы. Концентрируется внимание на новейших законодательных положениях организации выдачи документов разрешительного характера, системе разрешительных органов, этапах разрешительной процедуры.

**Ключевые слова:** использование природных ресурсов; разрешительная процедура; природоресурсные разрешения; разрешительная процедура в отношениях использования природных ресурсов; стадии разрешительной процедуры.

**Kobetska Nadia. The essence and features of permitting procedures in relations of the natural resources use**

The article analyzes the understanding of the procedures for the issuance, revocation, renewal of permits which authorize the right to use the natural resources. In the article have been systematized the charac-

teristics of such activities arising from its administrative and legal understanding and taking into account the natural resource field of research. On the basis of available scientific approaches to understanding the institutions of administrative process regarding the «administrative procedure», «permitting procedures», «permitting execution», the author defines the key approach to understanding and the permitting procedures in natural resources use. Peculiarities of permitting procedures are characterized with their implementation details. The author focuses on the latest legislative provisions of the issuance of permissive documents, the system of licensing authorities, stages of this permitting procedure.

**Key words:** use of natural resources, permitting procedures; permits for use of the natural resources; permitting procedures in relations of use the natural resources, stages of permitting procedure.

У системі адміністративних механізмів регулювання охорони і використання природних ресурсів окреме місце займають дозвільні процедури, з реалізацією яких пов'язане виникнення відносин спеціального природокористування. Детальна регламентація в законодавстві діяльності органів держави щодо надання документів дозвільного характеру, забезпечує необхідні юридичні гарантії реалізації прав та інтересів суб'єктів. Процесуальні норми дозволяють упорядкувати процес прийняття владних рішень та їх виконання, оскільки встановлюють конкретні технічні правила реалізації виконавчими органами держави та їх посадовими особами покладених на них повноважень. Це, у свою чергу, мінімізує можливості суб'єктивістських відхилень та сприяє підвищенню ефективності управління.

Розуміння категорії «дозвільна процедура у відносинах використання природних ресурсів» неможливе без з'ясування змісту і співвідношення таких категорій, як «адміністративний процес», «адміністративна процедура», «адміністративне провадження» та відповідно, – «дозвільна процедура», «дозвільне провадження». Дані категорії широко представлені в адміністративно-правових дослідженнях, присвячених адміністративному процесу<sup>1</sup>, адміністра-

тивній процедурі в цілому<sup>2</sup>, і дозвільному провадженню (процедурі)<sup>3</sup>, зокрема. Їх аналіз дає підстави стверджувати про відмінність в адміністративно-правовій науці єдності в погляді учених-адміністративістів як щодо змістовного наповнення цих термінів, так і щодо співвідношення їх між собою. Не зосереджуючись на детальній характеристиці адміністративно-правових наукових джерел, вважаємо за доцільне вивести ряд принципових ключових положень, які є основою розуміння дозвільних процедур щодо використання природних ресурсів:

- адміністративний процес і адміністративна процедура пов'язані, однак не тотожні категорії; процедура є початковою формою урегульованості в діяльності відповідних органів, і, при необхідності, може перетворитися на більш впорядковану форму «процес»;

- адміністративна процедура спрямована на забезпечення реалізації прав та законних інтересів юридичних і фізичних осіб, шляхом видання індивідуальних адміністративних актів;

- різновидом адміністративних процедур, виходячи з новітніх тенденцій розвитку і закріплення інституту публічно-сервісних відносин, є адміністративні процедури надання адміністративних послуг;

- дозвільні процедури, поряд із ліцензійними, реєстраційними та іншими, можуть визнаватися підвидами адміністративних процедур надання адміністративних послуг;

- дозвільні процедури доцільно визначати та розглядати виходячи не з широкого розуміння дозвільної системи, а лише в контексті законодавства про видачу документів дозвільного характеру в сфері господарської діяльності;

- зважаючи на законодавчо закріплений обов'язок адміністратора чи відповідного дозвільного органу забезпечувати погоджені кінцевих рішень, отримання висновків чи інших документів подібного характеру в інших органах державної влади та органах місцевого самоврядування без залучення суб'єкта звернення, в системі дозвільних процедур можна виділяти внутрішні та зовнішні до-

звільні процедури (або дозвільно-погоджувальні та дозвільно-вирішальні).

Характерними ознаками та особливостями дозвільних процедур у відносинах використання природних ресурсів можна визначити наступні:

1. *Публічний, адміністративний характер дозвільної процедури* щодо використання природних ресурсів, яка безпосередньо пов'язана з реалізацією повноважень органів державного управління. Повноваження надання документів дозвільного характеру на використання природних ресурсів закріплені в нормах законодавчих та підзаконних актів, що регулюють видачу відповідних дозволів, а також в положеннях, які регулюють правовий статус відповідних державних органів. Зокрема, Міністерство екології та природних ресурсів України забезпечує видачу документів дозвільного характеру на спеціальне використання об'єктів тваринного світу (а саме, дозволів на спеціальне використання диких тварин та інших об'єктів тваринного світу в наукових, культурно-освітніх, виховних, естетичних цілях, з метою утримання і розведення диких тварин у неволі чи напіввольних умовах, отримання продуктів їх життєдіяльності, переселення диких тварин у нові місця перебування та регулювання їх чисельності); спеціальне використання природних рослинних ресурсів; спеціальне використання (добування, збирання) об'єктів, які занесені до Червоної книги України (п.п. 39 п. 4 Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 21.01.2015 р. № 32<sup>4</sup>, п. 2 Правил видачі дозволів на спеціальне використання диких тварин та інших об'єктів тваринного світу, віднесених до природних ресурсів загальнодержавного значення, затверджених наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 26.05.1999 р. № 115<sup>5</sup>, п. 1.4. Інструкції про порядок видачі дозволів на добування (збирання) видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України, затвердженої наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища від 1 лютого 1993 р. № 3<sup>6</sup>); Державне агентство лісових ресурсів

України є суб'єктом видачі, анулювання, переоформлення, дублікації, анулювання дубліката, анулювання документа дозвільного характеру; строк дії документа дозвільного характеру або необмеженість строку дії такого документа; перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності; перелік та вимоги до документів, які суб'єкту господарювання необхідно подати для одержання документа дозвільного характеру.

2. *Ініціативний (заявний) характер дозвільних процедур* вадження за заявою суб'єкта звернення охоплюють широко колегіальні носин публічного та приватного характеру, учасниками з одного боку, виступають органи владних повноважень (у більшості випадків це органи виконавчої влади та місцевого самоврядування) а з іншого – фізичні чи юридичні особи з приводу вирішення рідного роду індивідуальних справ, реалізації суб'єктивних прав і обов'язків та надання адміністративних послуг. Дозвільна процедура щодо використання природних ресурсів ініціюється суб'єктом, який бажає отримати в користування певну частину природного ресурсу для досягнення значеної мети, шляхом подання заяви, клопотання та ін.

3. *Нормативний характер дозвільних процедур*. Їх регламентація здійснюється за допомогою низки процедурних норм, що регулюють дії, які вчиняються на різних етапах видачі документів дозвільного характеру. Ст. 4 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»<sup>8</sup> визначає основні вимоги до дозвільної системи. Відповідно до ч. 1 цієї статті виключно законами, які регулюють відносини, пов'язані з одержанням документів дозвільного характеру, встановлюються:

необхідність одержання документів дозвільного характеру та їх види;

дозвільний орган, уповноважений видавати документ дозвільного характеру;

платність або безоплатність видачі (переоформлення, видачі дубліката, анулювання) документа дозвільного характеру;

строк видачі або надання письмового повідомлення про відмову у видачі документа дозвільного характеру;

перелік підстав для відмови у видачі, переоформленні, видачі дубліката, анулювання документа дозвільного характеру;

строк дії документа дозвільного характеру або необмеженість строку дії такого документа;

перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності;

перелік та вимоги до документів, які суб'єкту господарювання необхідно подати для одержання документа дозвільного характеру.

4. *Цілеспрямований характер здійснення дозвільних процедур*, спрямованість на забезпечення легальних умов реалізації використання природних ресурсів відповідними суб'єктами природокористувачами та отримання ними, в кінцевому рахунку, дозвільних документів, які надають їм право на здійснення відповідних дій чи діяльності.

5. *Послідовний, стадійний характер дозвільних процедур*, який передбачає здійснення адміністратором детально регламентованого законодавством порядку дій з видачі дозвільних документів з дотриманням правил, строків та форм. Такий порядок передбачає здійснення типових, стандартних, регулярно повторюваних дій. Процес роботи адміністраторів, пов'язаної з прийомом заяв, їх опрацюванням та видачею дозволів детально врегульований Положенням про державного адміністратора і порядок його взаємодії з регіональними, місцевими дозвільними органами та суб'єктами господарювання, затвердженим наказом Міністра економічного розвитку і торгівлі України від 12.01.2012 № 28<sup>9</sup> та Примірним регламентом центру надання адміністративних послуг, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 1.08.2013 р. № 588<sup>10</sup>. Особливості процедури видачі конкретних видів природоресурсних дозволів визначаються відповідними законодавчими та підзаконними нормативно-правовими актами.

6. *Безконфліктний характер відносин, які виникають в процесі дозвільних процедур*. Відсутність конфлікту, і, як наслідок, третьої сторони – арбітра, покликаної його вирішити, передбачає безпосе-

редню взаємодію тільки двох сторін – заявника та адміністратора. Дозвільні процедури реалізуються в процесі здійснення так званих публічно-сервісної діяльності<sup>11</sup>, пов'язаної з прийняттям індивідуальних адміністративно-правових актів і вирішенням безсуперечних індивідуально-визначених справ. Крім того, як визначено в ч. 11 ст. 4-1 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» дії щодо одержання погоджень, висновків та інших документів, необхідних для видачі документа дозвільного характеру, вчиняються дозвільним органом, що оформляє документ дозвільного характеру, без залучення суб'єкта господарювання. Слід також звернути увагу на п. 6 цієї ж статті, в якому закріплено, що у разі якщо у встановлений законом строк суб'єкту господарювання не надано або не направлено документ дозвільного характеру або рішення про відмову у його видачі, то через десять робочих днів з дня закінчення встановленого строку для видачі або відмови у видачі документа дозвільного характеру суб'єкт господарювання має право провадити певні дії щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності.

Безумовно, що, за загальним правилом, дії або бездіяльність посадових осіб дозвільних органів та адміністраторів можуть бути оскаржені до суду (про це йдеться в ч. 2 ст. 10 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» та в ч. 2 ст. 19 Закону України «Про адміністративні послуги»<sup>12</sup>), однак це право реалізується в рамках адміністративного процесу.

*7. Особливий організаційний порядок реалізації дозвільних процедур.* Надання більшості природоресурсних дозволів здійснюється через центри надання адміністративних послуг.

Процес вдосконалення державного регулювання господарської діяльності, зокрема, дозвільної системи в цій галузі, набув в останні роки особливого значення. З прийняттям у 2005 році Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» були визначені загальні вимоги до видачі документів дозвільного характеру, що потягло за собою тривалий процес узгодження норм господарського, адміністративного та іншого (в тому числі екологічного, при-

родоресурсного) законодавства з вимогами вищезазначеного акту. Така уніфікація мала на меті забезпечення єдності підходів до дозвільних процедур, їх спрощення. Для забезпечення відкритості, оперативності та простоти отримання дозвільних документів були створені дозвільні центри та затверджений Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності, що видаються суб'єктам почно через них (постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2009 р. № 526 «Про заходи щодо упорядкування видачі документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності»<sup>13</sup>). 4 жовтня 2015 року набули чинності зміни до Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» (Закон України від 12.02.2015 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція)»<sup>14</sup>), відповідно до яких дозвільні центри ліквідуються, а адміністративні послуги з питань видачі документів дозвільного характеру надаються через адміністратора центру надання адміністративних послуг. Правові засади створення та забезпечення функціонування центрів, в яких адміністративні послуги надаються через адміністратора шляхом його взаємодії з відповідними суб'єктами надання адміністративних послуг, визначені Законом України «Про адміністративні послуги». Центр надання адміністративних послуг – це постійно діючий робочий орган або структурний підрозділ місцевої державної адміністрації або органу місцевого самоврядування, що визначений у частині другій цієї статті, в якому надаються адміністративні послуги через адміністратора шляхом його взаємодії з суб'єктами надання адміністративних послуг (ст. 12 Закону України «Про адміністративні послуги»). Примірне положення про центр надання адміністративних послуг затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20.02.2013 р. № 118<sup>15</sup>.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.05.2014 р. № 523-р «Деякі питання надання адміністративних послуг органів виконавчої влади через центри адміністративних послуг»<sup>16</sup> затверджений Перелік адміністративних послуг органів виконавчої влади через центри адміністративних послуг. До нього віднесена і видача



(переоформлення, видача дублікатів, анулювання) документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності, визначених Законом України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» та Законом України «Про перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності»<sup>17</sup>. Останній, своєю чергу, включає і природоресурсні дозволи.

Однак, окрім дозвільні документи надаються компетентними органами не через названі центри, а в іншому, встановленому спеціальним законодавством, порядку. Це, зокрема, стосується спеціальних дозволів на користування надрами.

Відповідно, можна виділяти:

- неконкурентний і

- конкурентний (конкурсний, аукціонний) порядок видачі документів дозвільного характеру на використання природних ресурсів.

Так, відповідно до п. 2 Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 р. № 615<sup>18</sup> дозволи надаються Державною службою геології та надр України переможцям аукціонів з їх продажу та без проведення аукціонів у випадках, передбачених пунктом 8 цього Порядку. Порядок проведення аукціонів з продажу спеціальних дозволів на користування надрами затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 р. № 594<sup>19</sup>. У процесі проведення аукціонів повинна забезпечуватись змагальність, конкурентність при виборі природокористувача (зокрема, надрокористувача).

За твердженням авторів науково-практичного коментаря Господарського кодексу України аукціон – це спосіб публічного, почергового продажу товарів на основі конкурсу покупців; спеціалізований ринок з аукціонного продажу певного різновиду товарів, який функціонує постійно або періодично<sup>20</sup>. Відповідно до п. 2 Порядку проведення аукціонів з продажу спеціальних дозволів на користування надрами аукціон – це спосіб продажу дозволів шляхом проведення торгів. Основним критерієм відбору суб'єкта-переможця за результатами проведення аукціонів є запропонована ним ціна.

Аналіз традиційних неконкурентних дозвільних процедур передбачає визначення стадій (етапів) їх здійснення. В науковій літературі виділяються три основні (обов'язкові) стадії дозвільної процедури:

1) подання до відповідного органу заяви заінтересованою в отриманні відповідного дозволу особи;

2) розгляд заяви, вивчення та аналіз поданих документів

3) прийняття рішення про видачу документа дозвільного характеру або про відмову в його видачі<sup>21</sup>.

У дозвільній процедурі розрізняються також обов'язкові і факультативні стадії. До обов'язкових відносять такі стадії: подача заяви, попередній аналіз документів, видача дозволу. До факультативних – припинення дії дозволу, його відновлення, переоформлення, видачу дублікату, оскарження чи опротестування рішень або дій органів дозвільної системи.

І. Л. Радик, досліджуючи проблеми екологічного ліцензування, поряд з обов'язковими, загальноприйнятими стадіями ліцензійного (дозвільного) провадження веде мову про так звані альтернативні стадії. До них, на його думку, відноситься стадія по здійсненню ліцензійного контролю та стадія позасудового розгляду ліцензійного спорів. Специфіка цих стадій провадження з питань екологічного ліцензування полягає у тому, що вони можуть і не наступити<sup>22</sup>.

Виходячи з аналізу наукових досліджень та тлумачення діючих норм права, які регулюють дозвільні процедури у відносинах використання природних ресурсів, вбачається обґрунтованим виділення:

1) обов'язкових стадій дозвільного провадження щодо використання природних ресурсів, до яких належать:

- звернення суб'єкта – потенційного природокористувача з заявою про надання відповідного природоресурсного дозволу,

- розгляд звернення;

- прийняття рішення про видачу (відмову у видачі) природоресурсного дозволу;

2) факультативні стадії, що включають:

- погодження видачі дозволу,

- перереєстрація дозволу,
- продовження терміну дії дозволу,
- зупинення дії дозволу,
- поновлення дії дозволу,
- видача дублікату дозволу,
- анулювання дозволу.

Стосовно контролю та оскарження рішень, дій і бездіяльності державних органів, уповноважених видавати дозволи, то ці етапи не слід відносити до дозвільної процедури. Вони є самостійними видами діяльності державних органів та здійснюються в порядку контрольної процедури та адміністративного процесу відповідно.

Таким чином дозвільна адміністративна процедура у відносинах використання природних ресурсів – це детально регламентований послідовний порядок дій дозвільних органів, спрямований на видачу природоресурсних дозволів, а також здійснення погодження отримання висновків тощо, які передують отриманню природоресурсних дозволів, переоформлення, продовження дії, зупинення, поновлення, видачу дублікатів чи анулювання відповідних дозвільних документів.

1. Кузьменко О. В. Теоретичні засади адміністративного процесу : монографія / Кузьменко О.В. – К. : Атіка, 2005. – 352 с.; Стеценко С. Г. Сутність адміністративного процесу: теоретичний погляд / С. Г. Стеценко // Право України. – 2011. – № 4. – С. 39–46; Коломоєць Т. Визначеність поняття «адміністративний процес» – умова ефективності нормопроектної та правозастосовної (в тому числі судової) діяльності / Т. Коломоєць // Слово Національної школи суддів України. – 2012. – № 1(1). – С. 153–160; Гуджій Т. О. Сутність адміністративно-процесуального права / Т. О. Гуджій // Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2014. – Вип. 1. – С. 5–11. 2. Миколенко О. І. Теорія адміністративного процедурного права : монографія / Миколенко О.І. – Харків : Бурун Книга, 2010. – 336 с.; Алімов Р. С. Процедури в адміністративному праві України:

теорія і практика : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. спец. 12.00.07 / Р. С. Алімов. – Ірпінь, 2002. – 20 с.; Лагода О. С. Адміністративна процедура: теорія і практика застосування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. / О. С. Лагода. – Ірпінь, 2011. – 22 с. 3. Лихачов С. В. Дозвільне провадження в адміністративному процесі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. / С. В. Лихачов. – Х., 2001. – 20 с.; Завірюха Г. С. Дозвільні процедури у сфері підприємницької діяльності (адміністративно-правовий аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. / Г. С. Завірюха. – К., 2011. – 20 с. 4. Офіційний вісник України. – 2015. – № 10. – Ст. 266. 5. Офіційний вісник України. – 1999. – № 47. – Стор. 110. 6. Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0004-93>. 7. Офіційний вісник України. – 2014. – № 82. – Ст. 2333. 8. Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 48. – Ст. 483. 9. Офіційний вісник України. – 2012. – № 7. – Ст. 261. 10. Офіційний вісник України. – 2013. – № 66. – Ст. 2396. 11. Мельник Р. С. Ще раз про сутність та ознаки публічно-сервісних відносин / Р. С. Мельник // Вісник Вищого адміністративного суду України. – 2008. – № 4. – С. 55–63; Ковбас І. В. Надання публічно-владних послуг як основна форма життєдіяльності демократичної, правової, соціальної держави / І. В. Ковбас // Науковий вісник Чернівецького університету. Правознавство. – 2011. – Вип. 559. – С. 97–101; Мельник Р. С. Категорія «публічне управління» у новій інтерпретації / Р. С. Мельник // Адміністративне право і процес. – 2013. – № 1. – С. 8–14; Позняков С. П. «Ісподарська інфраструктура» та «публічно-сервісна інфраструктура підтримки економічного розвитку»: проблема адміністративно-правового регулювання / С. П. Позняков // Часопис Академії адвокатури України. – 2013. – №19 (2). – С. 1–9. 12. Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 32. – Ст. 409. 13. Офіційний вісник України. – 2009. – № 40. – Ст. 1350. 14. Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 21. – Ст. 133. 15. Офіційний вісник України. – 2013. – № 16. – Ст. 557. 16. Офіційний вісник України. – 2014. – № 45. – Ст. 1193. 17. Відомості Верховної Ради України. – 2011. –

№ 47. – Ст. 532. 18. *Офіційний вісник України*. – 2011. – № 45. – Ст. 1832. 19. *Офіційний вісник України*. – 2011. – № 44. – Ст. 1783. 20. *Науково-практичний коментар Господарського кодексу України* / [О. А. Беляневич, О. М. Вінник, В. С. Щербина [та ін.] ; за заг. ред. Г. Л. Знаменського, В. С. Щербини]. – 3-тє вид., переробл. і допов. – К. : Юрінком, Інтер, 2012. – С. 376. 21. *Завірюха Г. С.* Дозвільні процедури у сфері підприємницької діяльності (адміністративно-правовий аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Г.С. Завірюха. – К., 2011. – С. 13; *Лиско Г.* До питання природи дозвільного провадження та його місця у адміністративній процедурі / Г. Лиско // *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. – 2013. – Випуск 58. – С. 155. 22. *Радик І. Л.* Правові проблеми екологічного ліцензування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 / І.Л. Радик. – Харків, 2001. – С. 11.

***Kobetska Nadia. The essence and features of permitting procedures in relations of the natural resources use***

In the system of administrative mechanisms and regulation of natural resources use the permitting procedures play a special role and it's implementation is associated with the emergence of the relations of special natural resources use.

Characteristics and peculiarities of permitting procedures in the relations of use the natural resources may be defined as follows:

1. Public and the administrative character of the permitting procedures for natural resources use that are directly attributable to the implementation of authority of government.

2. Initiative (declarative) nature of permitting procedures. Permitting procedure for the use of natural resources is initiated by the entity who wants to use a certain part of natural resource for a particular purpose by application, petition, and others.

3. The normative character of permitting procedures. Their regulation is performed through a number of procedural rules governing actions committed in various stages of issuance of permissive documents.

4. Purposeful implementation of permitting procedures, in particular, focusing on providing implementation of the right legitimate conditions of the use of natural resources by the relevant subjects and obtaining their permits, which are the basis to make corresponding actions or activity.

5. Consecutive, phasic character of permitting procedures, which means the administrator's carrying out the actions accordingly to detailed legislative regulation on the issuance of permits in compliance with the rules, terms and forms. This procedure envisages the implementation typical, standard, regularly recurring actions.

6. The conflict free relationship arising in the process of permitting procedures. Lack of conflict and as a result, a third party – an arbitrator for resolving, involves the direct interaction of only two parties – the applicant and administrator.

7. Special organizational procedure for the implementation of permitting procedures. The providing of the most of natural resources use permits is carried out through the centers of administrative services.

According to analysis of research and interpretation of existing law that govern the permit procedures in the relationship of natural resources, is reasonable to select:

1) Mandatory stages of permitting procedure for the use of natural resources include

- application of a subject of potential natural resources use for the receiving of relevant permit to use the natural resources
- consideration of the appeal;
- decision to issue (refuse in the issuance) of natural resource authorization;

2) Optional stages, including:

- approval permit,
- re-authorization;
- extension of the permit,
- suspension of permit;
- renewal of permit;
- issuance of duplicate of permit;
- revocation of permit.

Therefore permitting administrative procedure in relations of the of natural resources is thoroughly regulated sequential procedure involving the permitting authorities aimed at issuance of natural resource permits, and the implementation of approval, obtaining the findings, that precede the obtaining of natural resources permits, renewal, prohibition, suspension, resumption, issuance of duplicate or revoke relative permits.

**Key words:** use of natural resources, permitting procedures; permits for use of the natural resources; permitting procedures in relations of the natural resources, stages of permitting procedure.

УДК 349.42

С. О. КОСТЕНКО

### АНАЛІЗ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Аналізується сучасне правове забезпечення реалізації державної аграрної політики в Україні. Виявлено недоліки чинних нормативно-правових актів у відповідній сфері. Сформульовано рекомендації щодо підвищення ефективності правового забезпечення формування державної аграрної політики в Україні.

**Ключові слова:** аграрна політика України, правове забезпечення, концепція, стратегія, тактика.

**Костенко С. А. Анализ правового обеспечения осуществления аграрной политики в Украине**

Анализируется современное правовое обеспечение реализации государственной аграрной политики в Украине. Выявлены недостатки действующих нормативно-правовых актов в соответ-

© КОСТЕНКО Світлана Олексіївна – кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри правознавства факультету екології і права Житомирського національного агроекологічного університету

ній сфері. Сформульовані рекомендації по підвищенню ефективності правового забезпечення формування державної аграрної політики в Україні.

**Ключевые слова:** аграрная политика Украины, правовое обеспечение, концепция, стратегия, тактика.

**Kostenko Svitlana. Legal analysis of providing agricultural policy in Ukraine**

The article analyzes the modern legal implementation of national agricultural policy in Ukraine. Revealed defects of regulations in this sphere. Provided recommendations for improving the legal providing of agrarian policy of Ukraine.

**Key words:** agrarian policy of Ukraine, legal providing, concept, strategy, tactics.

Дослідженням проблем формування аграрної політики в Україні займаються багато вчених-науковців як у сфері економіки, так і у сфері права. Вчені-економісти розробляють та пропонують застосування різних економічних механізмів для підняття соціально-економічного рівня українського села та аграрної сфери в цілому. Нині вчені-правознавці намагаються втілити пропозиції економістів у життя, надавши їм правової оболонки. Так, дану проблему досліджували такі вчені-науковці як В.І. Семчик, В.М. Єрмоленко, А.М. Статівка, В.Ю. Уркевич, П.Ф. Кулинич, А.М. Шульга, О.В. Білінська, О.В. Гафурова, О.В. Скидан та ін. Однак, не дивлячись на велику кількість пропозицій зі сторони науковців щодо формування аграрної політики в Україні, остання досьогодні залишається нестабільною та непослідовною. Для виявлення причин незадовільного здійснення державної аграрної політики проаналізуємо сучасний стан відповідного правового забезпечення, а також спробуємо сформулювати рекомендації щодо підвищення ефективності правового забезпечення формування державної аграрної політики в Україні.

Так, 12 січня 2015 року був виданий Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»<sup>1</sup>. Дорожньою кар-